

MÓVETE POLOS TEUS DEREITOS

**Sensibilización e empoderamento
no marco dos dereitos sexuais e
reprodutivos**

1 PRESENTACIÓN

Os dereitos sexuais e reprodutivos son dereitos humanos fundamentais recollidos nos tratados internacionais da Conferencia de Poboación e Desenvolvemento en 1994 e a Conferencia Mundial sobre as Mulleres en 1995. Ademais, son acordos subscritos polo goberno español para o seu desenvolvemento e cumprimento. A todos os dereitos sonlles aplicables os seguintes principios:

- UNIVERSALIDADE Todas as persoas, sen discriminación algunha, temos dereito a gozar deles.
- INALIENABILIDADE Ninguén pode renunciar aos seus dereitos, pero para poder defendelos, é preciso que os coñezamos.
- INTERDEPENDENCIA Aínda que cada un ten un percorrido propio, todos están estreitamente relacionados.

2 DATOS BÁSICOS DO CURSO

Data: Luns 17 e 24 de abril

Duración do curso. 8h presenciais + 14h de adicación persoal e tarefas (certifica 20h) de 10:30h a 14:30h.

Modalidade: Presencial na Casa Xohana Torres en Compostela

Inscrición: Na páxina web do Ceesg. www.ceesg.gal

Destinatarios: Colexiadas e amigas/os do Ceesg.

Cota matrícula: Gratuíto.

Data límite inscricións: Xoves 13 de abril 2023.

Importante: A non asistencia/participación en formacións de carácter gratuíto (sen xustificar debidamente) será penalizada de xeito que na seguinte convocatoria do mesmo curso só se admitirá a inscrición no caso de que sobren prazas, figurando nos últimos postos da lista de agarda.

Esta medida pretende facilitar o acceso ás colexiadas que teñan interese real na formación, optimizar a organización e evitar o desaproveitamento deste tipo de actividades formativas.

3 CONTIDOS

- Marco dos dereitos sexuais e reprodutivos
- Situación dos dereitos sexuais e reprodutivos no mundo e no Estado español
- Activismo no marco dos dereitos sexuais, metodoloxías clásicas de activismo e "artivismo"
- Desenvolvemento de un proxecto práctico de sensibilización sobre dereitos sexuais e reprodutivos

4 DEREITO A SER UNHA/UN MESMA/O

Todos temos dereito a ser, sentir, vivir e expresar a nosa sexualidade. Noutras palabras, calquera persoa ten dereito a ser ela mesma independentemente do seu...

- **IDENTIDADE** : o sexo co que nos identificamos
- **ORIENTACIÓN** : quen esperta o noso desexo e nos atrae; ben un home, unha muller ou ambos.
- **EXPRESIÓN DE XÉNERO** : se nos achegamos máis ou menos aos roles que "definen" como son homes e mulleres; ou mellor dito, como "debería".

Cando a experiencia da sexualidade se adapta á norma, polo xeral non se vulneran estes dereitos. Pero... que pasa cando non é así? que pasa coas persoas cuxa identidade difire da normativa? Que pasa coas persoas gais ou bisexuais? Existe realmente igualdade de xénero entre homes e mulleres?

AS LEIS: Quen garante que se cumpre o dereito a ser quen é?

No noso país existen unha serie de leis estatais e autonómicas dirixidas ao cumprimento destes dereitos:

- Lei orgánica 3/2007, para a igualdade efectiva de mulleres e homes . Tamén inclúe a posibilidade de que unha persoa poida cambiar o seu nome para que sexa coherente co seu sexo (rectificación da mención de sexo no rexistro).
- Lei 13/2005, pola que se modifica o Código civil polo que se recoñece o matrimonio entre persoas do mesmo sexo .
- Algunhas leis autonómicas fan referencia a colectivos LGTBI+ e promoven a non discriminación por razón de orientación ou identidade sexual.

AS BARREIRAS: Que impide que as persoas gocen destes dereitos?

5 DEREITO Á ATENCIÓN SEXUAL

Preocúpanos o sobrepeso, o colesterol e a tensión. Pero cando chega a quenda á saúde sexual... non a temos en conta. Isto ten que ver co feito de que asociamos a saúde coa ausencia de enfermidades. Pero non é só iso. Falar de saúde sexual é tamén facelo sobre pracer e liberdade. Trátase, pois, dunha dimensión clave do noso benestar á que todos temos dereito e da que se deriva o acceso a servizos de saúde que ofrezan unha atención completa e de calidade.

Precisamos de servizos sanitarios e sociais próximos, con profesionais de distintas disciplinas que nos informen e nos fagan sentir ben, non nos xulguen nin nos riñan, etc. Estes servizos teñen a vocación de ser para todos, é dicir, teñen que ser sensibles ás particularidades dalgúns colectivos (inmigrantes, mozos, etc.).

Mención especial merece o acceso á anticoncepción, a métodos anticonceptivos de última xeración e financiados, condición fundamental para a prevención de embarazos non desexados e a transmisión de infeccións.

AS LEIS: Quen garante que se cumpra o acceso á atención de saúde sexual?

No noso país existen unha serie de leis estatais e autonómicas dirixidas ao cumprimento destes dereitos. Están entre eles:

- A Lei 2/2010 de saúde sexual e reprodutiva e de interrupción voluntaria do embarazo, pola que se abordan os requisitos formativos dos profesionais sanitarios neste ámbito e se definen os conceptos de saúde sexual, saúde reprodutiva e atención á saúde sexual e reprodutiva nos servizos públicos de saúde.
- Lei 3/2007 para a Igualdade Efectiva de Mulleres e Homes, que recolle o compromiso de integrar o principio de igualdade nas políticas sanitarias e de acceso aos recursos.

AS BARREIRAS: Que impide que as persoas accedan á atención de saúde sexual?

O dereito de acceso aos servizos e prestacións pode verse obstaculizado por varias razóns:

- **Lugar de residencia** . Cada comunidade autónoma ten unha carteira de servizos específica e marca os seus propios criterios, dando lugar a moitas preocupacións entre a poboación.
- **Dificultades do sistema sanitario**. Por exemplo, a falta de tempo para coidar máis coidadosamente ás persoas.
- **Dificultades dos profesionais**. Ás veces carecen da formación necesaria para atender consultas concretas.
- **Dificultades dos usuarios dos recursos** . Moitas veces descoñecen a existencia de recursos, non sitúan a atención de saúde sexual ao mesmo nivel que os demais ou ignoran a información relevante por vergoña á hora de buscar servizos.
- **Barreiras lingüísticas**. Pola falta de tradutores e intérpretes para facilitar a comunicación.

- **Ausencia de** centros específicos de saúde sexual e reprodutiva dependentes do sistema público. Especialmente servizos específicos para colectivos en situación de vulnerabilidade ou con máis dificultades de acceso, como os mozos entre outros.
- Profesionais **que se opoñan** á prestación de servizos como a pílula de urxencia ou o aborto.

6 DEREITO A DECIDIR A TÚA OPCIÓN REPRODUCTIVA

Entre as decisións máis importantes da nosa vida está elixir se imos ser pais, como, cando e con quen compartir esta elección.

Polo tanto, ningunha muller debe verse obrigada a continuar cun embarazo que non quere. A interrupción voluntaria do embarazo realízase de forma legal e segura no noso país, aínda que aínda existen atrancos que impiden o cumprimento adecuado deste dereito. O acceso aos servizos sanitarios que realizan abortos é fundamental para que se realicen nas máximas condicións de seguridade. De feito, nos países onde non se permite o aborto legal non hai menos abortos, senón que se realizan de forma clandestina e con riscos para a saúde e a vida das mulleres.

AS LEIS: Quen garante o cumprimento destes dereitos?

No noso país existen unha serie de leis estatais e autonómicas dirixidas ao cumprimento destes dereitos. Están entre eles:

- Lei orgánica 2/2010, do 3 de marzo, de saúde sexual e reprodutiva e de interrupción voluntaria do embarazo, pola que se compromete a garantir o acceso efectivo aos métodos anticonceptivos.
- Lei 13/2005, pola que se modifica o código civil e se recoñece o matrimonio entre persoas do mesmo sexo.

AS BARRERAS: Que impide que as persoas gocen destes dereitos?

7 DEREITO Á EDUCACIÓN SEXUAL

A educación sexual é un proceso polo que aprendemos sobre a sexualidade e os seus aspectos físicos, psicolóxicos e sociais. Esta aprendizaxe realízase mediante **coñecementos, ferramentas e actitudes** que axuden aos nenos e mozos a actuar en sociedade, a tomar decisións, a establecer relacións baseadas no respecto e a igualdade e, polo tanto, a ser máis felices.

Tanto as familias como os centros educativos teñen un papel fundamental e complementario neste proceso:

- **As familias transmiten valores, ofrecen cariño** e teñen a responsabilidade de facer que os seus fillos e fillas sintan que son dignos de ser queridos e respectados.
- **Na aula ofrécense coñecementos e ferramentas** de forma estruturada e é o único lugar onde, ao ser a escolarización obrigatoria, se garante que os beneficios da educación sexual cheguen a todos os nenos e mozos.

Temos claro que as matemáticas, a historia ou o inglés son importantes para o noso coñecemento e para funcionar na vida, pero no que se refire á educación sexual non nos queda clara a súa importancia, a pesar de que a sexualidade está presente dende que nacemos ata que morremos.

E é que a educación sexual non consiste só en saber poñerse o preservativo ou en evitar embarazos non planificados, VIH ou infeccións de transmisión sexual, senón favorecer o desenvolvemento integral das persoas, entendendo a sexualidade como unha dimensión humana que inclúe a capacidade de relacionarse e desenvolver a afectividade e o pracer.

AS LEIS: Quen garante o cumprimento destes dereitos?

No noso país existen unha serie de leis estatais e autonómicas dirixidas ao cumprimento destes dereitos. Están entre eles:

- **Lei 2/2006 de Educación** . O artigo 23 reconece o dereito a coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade.
- **Lei 3/2007 para a Igualdade Efectiva de Mulleres e Homes** . A abolición dos estereotipos sexistas e da discriminación no ámbito educativo recóllese no artigo 6. No artigo 23, o dereito a recibir unha educación respectando a igualdade entre homes e mulleres.
- **Lei 2/2010 de saúde sexual e reprodutiva e interrupción voluntaria do embarazo** .
 - O artigo 1 fai referencia ao dereito a recibir educación sexual dentro do sistema educativo.
 - O artigo 9, nos seus epígrafes a, b, c e d, especifica que pode incluír a promoción da igualdade de xénero, o recoñecemento e aceptación da diversidade sexual, o desenvolvemento da sexualidade da mocidade, a prevención de enfermidades e infeccións sexuais. transmisión e prevención de embarazos non desexados.

- A sección f está dedicada ao dereito a recibir unha educación sexual adaptada á idade e ás capacidades intelectuais de cada persoa.

OS OBSTÁCULOS: Que impide que as persoas gocen do dereito á educación sexual?

PLANS DE ESTUDO

- A educación sexual non está incluída no currículo escolar, xa que a Lei de educación 2/2006 non a inclúe. Nalgunhas comunidades autónomas estanse incorporando contidos, pero na maioría das comunidades autónomas, a súa existencia depende do interese e vontade de cada centro e/ou do profesorado.

CONTIDO E METODOLOXÍA

- O profesorado non conta cunha formación específica neste ámbito nin con materiais e publicacións accesibles.
- Nalgúns casos, os contidos limítanse a información sobre aspectos anatómicos e fisiolóxicos, deixando de lado o enfoque integral. Ademais, as intervencións educativas redúcense a obradoiros esporádicos realizados por diferentes institucións, polo que a perspectiva das intervencións depende da institución contratada.
- En xeral, os contidos están enfocados á prevención de riscos, así como desde un enfoque heterosexual centrado na reprodución, o que supón relacionar a sexualidade cos perigos e deixar de lado coñecementos e habilidades para gozar dunha experiencia de sexualidade positiva e amena.

GRUPOS FUNDAMENTALISTAS

- Algúns colectivos fundamentalistas opóñense á súa presenza na aula, argumentando que os seus contidos entran en conflito coas crenzas dalgunhas familias. Porén, se hai algo que caracteriza aos profesionais que imparten educación sexual é o respecto a todas as experiencias e crenzas, facilitando que cada mozo tome as súas propias decisións de acordo cos seus valores.

8 DEREITO A ESTAR LIBRE DE VIOLENCIA

Todas as persoas temos dereito a vivir a nosa sexualidade con autonomía e liberdade; respectar a nosa integridade física e psicolóxica e, polo tanto, estar libres de calquera violencia, intimidación ou coacción que ameaza a dita liberdade.

VIOLENCIA DE XÉNERO

A violencia de xénero pódese definir como todo acto ou ameaza de violencia baseada na pertenza ao sexo feminino, producida tanto no marco da vida pública como da vida privada e que teña ou poida ter como consecuencia dano ou sufrimento físico ou psicolóxico para as mulleres. .

É un tipo de violencia que sofren as mulleres mentres son mulleres e que ten a súa orixe na forma en que se organiza a nosa sociedade. Ao longo da historia transmitíronse unha serie de normas sociais relativas a ambos os sexos -homes e mulleres-, que se basean na superioridade e dominación do primeiro sobre o segundo, así como na división de funcións que facemos uns e outros. Neste contexto, a violencia de xénero ponse ao servizo da reafirmación e perpetuación desta organización social inxusta.

A violencia de xénero é un fenómeno complexo e multifactorial, que non se explica en función das características persoais de quen agrede ou é agredida. É unha realidade que afecta ás mulleres de todo o mundo, independentemente do seu lugar de orixe, etnia, relixión, idade, nivel educativo ou situación socioeconómica.

Tipos de violencia de xénero

Hai 2 formas de violencia de xénero; unha cuxas manifestacións son explícitas e outra baseada en cuestións máis sutís:

- **Violencia directa.** Pode entenderse como comportamentos dirixidos a unha ou varias mulleres concretas. Estes comportamentos, pola súa banda, poden ser máis ou menos visibles e ir categorizando progresivamente nunha escala que vai dende o control e a humillación ata as manifestacións físicas, como as malleiras ou, no caso máis extremo, o asasinato.
- **Violencia estrutural e cultural.** A violencia directa non xurde da nada, senón que atopa as súas raíces neste tipo de violencia: situacións de discriminación que sofren as mulleres na nosa sociedade polo mero feito de ser mulleres, así como os prexuízos, estereotipos e crenzas que lexitiman tal discriminación.

VIOLENCIA SEXUAL

Segundo o Foro Parlamentario Europeo sobre Poboación e Desenvolvemento, unha de cada tres mulleres da Unión Europea declara sufrir violencia sexual ao longo da súa vida. A violencia sexual prodúcese cando unha persoa obriga a outra a realizar unha práctica sexual non desexada sen o seu consentimento ou cando se produce un dano físico ou psicolóxico relacionado coa sexualidade ou a reprodución. Pode incluír homes e mulleres, aínda que é claramente a maioría a que se dá de homes a mulleres no marco dun sistema que xustifica as relacións de poder. Polo tanto, a violencia sexual **é unha forma de violencia de xénero**. A violencia sexual vai máis aló das relacións sexuais coercitivas e inclúe outras formas de violencia como a trata de mulleres con fins de explotación sexual, a mutilación xenital feminina, o embarazo forzado ou o aborto.

OUTRAS VIOLENCIAS DE XÉNERO

As persoas que se afastan dos modelos normativos de **expresión de xénero, orientación do desexo ou identidade sexual** (persoas LGBTIQ+) son máis vulnerables ante situacións de discriminación e violencia, xa que non "encaixan" en modelos estereotipados o que significa ser home ou ser un home. muller.

AS LEIS: Quen garante o cumprimento destes dereitos?

No noso país existen unha serie de leis estatais e autonómicas dirixidas ao cumprimento destes dereitos. Están entre eles:

- **Lei 2/2007**, do 22 de marzo, para a igualdade efectiva de mulleres e homes.
- **Lei 1/2004**, do 28 de decembro, de Medidas de Protección Integral contra a Violencia de Xénero.
- **Lei 27/2003**, do 31 de xullo, pola que se regula a Orde de Protección das Víctimas de Violencia Doméstica.
- **Pacto de Estado** contra a violencia de xénero
- Desenvolvemento autonómico da lexislación estatal

OS OBSTÁCULOS: Que impide que as persoas gocen do dereito a vivir libres de violencia e discriminación?

- Dificultades para identificar todas as formas de violencia de xénero . Aínda que é certo que existen formas de violencia máis impactantes e respecto das que hai unha maior sensibilidade social, todos necesitamos ferramentas que nos axuden a recoñecer como tal aquelas formas de violencia de xénero máis sutís.
- Ausencia de educación sexual integrada no currículo escolar. A educación sexual é a ferramenta máis eficaz para garantir a igualdade de relacións entre homes e mulleres.
- Colectivos que negan a existencia de violencia de xénero , a pesar de que a evidencia demostra que este tipo de violencia existe e é un problema real.
- Debilidades na lexislación estatal , xa que non recoñece a violencia de xénero como violencia de xénero e supedita as medidas de apoio e protección á existencia de denuncia.
- Articulación e aplicación desigual da lexislación a nivel autonómico , que produce desigualdades.

9 DEREITO Á PARTICIPACIÓN SOCIAL

A participación social está relacionada coa idea de cambiar o mundo. Trátase do dereito que ten a sociedade a propoñer, demandar, denunciar, reivindicar, demandar, cuestionar e propor solucións, así como levalas a cabo para resolver necesidades que afectan á sociedade.

A participación require que este exercicio de transformación do mundo se realice baixo dúas condicións:

- **Que sexa algo organizado.** É dicir, no marco dunha estrutura ou organización
- **Que non é un exercicio puntual**

AS LEIS: Quen garante o cumprimento destes dereitos?

No noso país existen unha serie de leis estatais e autonómicas dirixidas ao cumprimento destes dereitos. Están entre eles:

- Lei orgánica 1/2002, do 22 de marzo, reguladora do dereito de asociación
- Lei orgánica 6/1996, do 15 de xaneiro, do voluntariado

OS OBSTÁCULOS: Que impide que as persoas gocen do dereito á participación social?

Aínda que en España existen numerosas asociacións ás que se poden vincular na defensa dos dereitos sexuais e reprodutivos, tamén existen numerosas dificultades de participación e asociación:

- ▶ En España a participación é baixa e vinculada a contextos moi concretos. O marco dos dereitos sexuais e reprodutivos segue a ser tan amplo que dificulta esta participación.
- ▶ O perfil de participación adoita ser bastante profesional: mozos con estudos no ámbito socioeducativo que participan porque encaixa cos seus valores e co seu desenvolvemento profesional. Por exemplo, en SEDRA-FPFE moitos mozos participan nos centros xuvenís (que prestan servizos), non tanto na toma de decisións da entidade, senón máis ben na xunta directiva.
- ▶ O descoñecemento da estrutura das entidades e dos distintos niveis de participación pode dificultar a vinculación.
- ▶ As mensaxes sobre saúde sexual e dereitos sexuais e reprodutivos adoitan ser complexas, técnicas e profesionalizadas; o que favorece que algunhas persoas non se sintan vinculadas a elas.

A ESCALEIRA DA PARTICIPACIÓN

Para medir os diferentes graos de participación utilizamos a escaleira de participación. Cada paso é un nivel máis:

É moi doado velo con exemplos dos Casas Xuvenís (CJAS):

Non hai participación real cando...

→ Nivel 1. Pídese aos voluntarios que asinen un manifesto para defender a apertura das Casas Xuvenís que, en realidade, inclúe outras demandas que descoñecen.

→ Nivel 2. Organízase unha foto de grupo e, sen informar aos voluntarios, colgácese na páxina web da Federación e utilízase para ilustrar a memoria da entidade → Nivel 3. Voluntaria

no Centro Xuvenil de Madrid incorpórase á Asociación de Madrid e paga a súa cota anual, pero non ten idea das actividades que se realizan

Hai participación real (aínda que é limitada) cando...

→ Nivel 4. Enviamos un correo electrónico a algúns voluntarios do CJAS de Madrid para que participen nun reparto de preservativos con motivo do Día Mundial do VIH

→ Nivel 5. Proponse unha reunión. decidir que actuacións levar a cabo o 1 de decembro; estes decídense conxuntamente

Hai verdadeira participación e isto é significativo cando...

→ Nivel 6. Desde a Área de Intervención Social da SEDRA-FPFE deséñase un proxecto xunto con varias persoas do colectivo xuvenil da entidade, que se desenvolverá no CJAS

→ Nivel 7. O grupo Mozo réunese unha vez á semana e deseña actividades dirixidas a outros mozos. Estas actividades son levadas a cabo polo propio grupo de participantes

→ Nivel 8. Dous membros do Grupo Xove pasan a formar parte da Xunta Directiva da Asociación de Madrid e participan na decisión de que proxectos se van solicitar para o próximo ano.

10 SEDRA

SEDRA-Federación de Planificación Familiar (SEDRA-FPFE) é unha organización non governamental con delegación en Galicia que promove o dereito de todas as persoas a decidir libremente sobre a súa sexualidade e que traballa con proxectos de educación sexual integral, promoción de dereitos e da saúde sexual e reprodutiva, sempre desde a perspectiva de xénero.

Defendemos o dereito de todas as persoas a decidir e exercer con autonomía a súa vida sexual e reprodutiva e desenvolvemos accións que favorezan o desenvolvemento integral das persoas e garantan o acceso a unha atención, educación e información en saúde sexual e reprodutiva públicas e de calidade.

